DEVIANT XULQ-ATVORLI YOSHLAR BILAN PEDAGOGIK ISHLASH: MUAMMOLAR VA SAMARALI YECHIMLAR

Moskva davlat psixolog-pedagogika universiteti
Xushvakov Shoxboz Farhod o'g'li
shahbozxushvakov2@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu tezisda deviant xulq-atvorli yoshlar bilan pedagogik ishlashning mazmuni, asosiy yo'nalishlari va samarali usullari tahlil qilinadi. Yoshlar orasida uchraydigan me'yorlardan chetga chiquvchi xatti-harakatlarning kelib chiqish sabablari, jumladan, oilaviy muhit, tengdoshlar ta'siri, ta'limdagi qiyinchiliklar va ijtimoiy omillarning o'rni yoritiladi. Shuningdek, profilaktik suhbatlar, individual yondashuv, psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash va oila bilan hamkorlikning ahamiyati ko'rib chiqiladi. Deviant xulq-atvorning oldini olishda yoshlarning ijobiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ijtimoiy mas'uliyatini oshirish va sog'lom ijtimoiy muhitni shakllantirish muhimligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: deviant xulq-atvor, yoshlar, ijtimoiy pedagogika, pedagogik profilaktika, tarbiya, ijtimoiy moslashuv, psixologik yordam.

Аннотация

В тезисе анализируются содержание, основные направления и эффективные методы педагогической работы с молодёжью, проявляющей девиантное поведение. Рассматриваются причины отклоняющегося поведения, включая семейную среду, влияние сверстников, трудности в обучении и социальные факторы. Особое внимание уделяется профилактическим беседам, индивидуальному подходу, психолого-педагогической поддержке и взаимодействию с семьёй. Обосновывается значение развития положительных способностей молодёжи, повышения социальной ответственности и формирования благоприятной социальной среды для предупреждения девиантного поведения.

Ключевые слова: девиантное поведение, молодёжь, социальная педагогика, педагогическая профилактика, воспитание, социальная адаптация, психологическая помощь.

Abstract

This thesis examines the main principles, areas, and effective methods of pedagogical work with young people exhibiting deviant behavior. It explores potential causes of behavior that deviates from accepted social norms, including family environment, peer influence, learning difficulties, and social factors. Particular attention is given to preventive discussions, individualized approaches, psychological and pedagogical support, and cooperation with families. The study emphasizes the importance of developing young people's strengths, strengthening their sense of social responsibility, and creating a supportive social environment to prevent deviant behavior.

Keywords: deviant behavior, youth, social pedagogy, pedagogical prevention, upbringing, social adaptation, psychological support.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Kirish

Yoshlar jamiyatning muhim ijtimoiy qatlamlaridan biri bo‘lib, ularning ma’naviy, axloqiy va ijtimoiy rivojlanishi mamlakat kelajagini belgilovchi omillardan hisoblanadi. Biroq ayrim hollarda yoshlar orasida jamiyatda qabul qilingan xulq-atvor me’yorlaridan chetga chiqish holatlari kuzatiladi. Ilmiy adabiyotlarda bunday holatlar deviant xulq-atvor deb yuritiladi.

Deviant xulq-atvor turli ko‘rinishlarda namoyon bo‘lishi mumkin. Jumladan, muntazam intizom buzish, tajovuzkorlik, darslardan sababsiz qolish, zararli odatlarga moyillik va ijtimoiy munosabatlarda jiddiy qiyinchiliklarga duch kelish shular jumlasidandir. Biroq har qanday intizomsizlik yoki yoshga xos norozilikni avtomatik ravishda deviant xulq-atvor deb baholash to‘g‘ri emas. Har bir holatning sabablari va shaxsiy xususiyatlari alohida o‘rganilishi lozim.

Mavzuning dolzarbligi yoshlar bilan olib boriladigan pedagogik ishlarni takomillashtirish, xulq-atvor muammolarining oldini olish va ularning ijtimoiy moslashuvini qo‘llab-quvvatlash zarurati bilan belgilanadi.

Tadqiqotning maqsadi deviant xulq-atvorli yoshlar bilan pedagogik ishlashning mazmunini ochib berish, muammolarning kelib chiqish omillarini tahlil qilish va samarali pedagogik yondashuvlarni aniqlashdan iborat.

Metodlar

Tadqiqotda ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Deviant xulq-atvorning ijtimoiy-pedagogik xususiyatlari hamda profilaktik ishlarning asosiy yo‘nalishlari nazariy jihatdan o‘rganildi.

Mazkur metodlar mavzuning nazariy asoslarini umumlashtirish va pedagogik faoliyat uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qildi.

Muhokama

Deviant xulq-atvorli yoshlar bilan ishlashda faqat jazolash yoki qat’iy nazoratga tayanish har doim ham kutilgan natijani bermaydi. Aksincha, yoshni kamsitish, boshqalar oldida ayblash yoki unga salbiy tamg‘a qo‘yish ishonchning pasayishiga va muammolarning chuqurlashishiga olib kelishi mumkin.

Shuning uchun pedagogik faoliyatda talabchanlik va insonparvarlik tamoyillarini uyg‘unlashtirish zarur. Yosh o‘z xatti-harakatlari uchun mas’uliyatni anglab yetishi bilan birga, xatolarini tuzatish va ijobiy o‘zgarishlarga erishish imkoniyatiga ham ega bo‘lishi kerak.

Pedagogik ishlarning natijadorligini baholashda faqat intizomiy holatlar sonini emas, balki yoshning muloqot ko‘nikmalari, ta’limdagi ishtiroki, nizolarni hal qilish qobiliyati va ijtimoiy munosabatlaridagi ijobiy o‘zgarishlarni ham hisobga olish lozim.

Mazkur yondashuv yoshlarning shaxsiy imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarish, ijtimoiy moslashuvini yaxshilash va jamiyatda faol ishtirok etishiga ko‘maklashadi.

Xulosa

Deviant xulq-atvorli yoshlar bilan pedagogik ishlash murakkab va ko‘p qirrali jarayon bo‘lib, u individual yondashuv, profilaktika, psixologik-pedagogik yordam va ijtimoiy hamkorlikni talab etadi. Yoshlarning xulq-atvoriga ta’sir qiluvchi omillarni o‘z vaqtida aniqlash, ular bilan ishonchli muloqot o‘rnatish va ijobiy faoliyatga yo‘naltirish muhim ahamiyatga ega.

Pedagog, oila, mahalla va mutaxassislar hamkorligida tashkil etilgan tizimli ishlar yoshlarning ijtimoiy mas’uliyatini rivojlantirish, muammoli vaziyatlarni konstruktiv hal etish va jamiyatga moslashishiga yordam beradi. Demak, deviant xulq-atvorning oldini olishda jazolashdan ko‘ra

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

tarbiyaviy qo'llab-quvvatlash, ijobiy rag'batlantirish va shaxsiy rivojlanish imkoniyatlarini kengaytirishga ustuvor ahamiyat berish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. United Nations. Convention on the Rights of the Child. New York: United Nations, 1989.
2. World Health Organization. Helping Adolescents Thrive Toolkit. Geneva: WHO, 2021.
3. UNESCO. Behind the Numbers: Ending School Violence and Bullying. Paris: UNESCO, 2019.
4. Bandura, A. Social Learning Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1977.
5. Bronfenbrenner, U. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1979.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.